

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K
Danmark

Til jm@jm.dk og ukn@jm.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
DIREKTE +45 9132 5611
MOBIL +45 9132 5611
NINI@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

DOK. NR. 18/02407-2

HØRING OM FORSLAG TIL LOV OM ÆNDRING AF VÆRGEMÅLSLOVEN MV.,

9. NOVEMBER 2018

Justitsministeriet har ved e-mail af 16. oktober 2018 anmodet om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til udkast til forslag til lov om ændring af værgemålsloven, lov om valg til Folketinget, lov om tinglysning og lov om Det Centrale Personregister (valgret til personer under værgemål, samt forvaltning af tortgodtgørelse tilkendt personer under værgemål).

SAMMENFATNING

Instituttet finder det særdeles positivt, at der med udkastet lægges op til en ændring af værgemålsloven, så det fremover bliver muligt for flere mennesker under værgemål at opnå stemmeret til Folketinget og til folkeafstemninger.

Endvidere er instituttet positiv overfor den foreslåede mere fleksible ordning, der muliggør delvis fratagelse af den retlige handleevne frem for den eksisterende alt eller intet ordning. Det er instituttets vurdering, at den foreslåede ordning i højere grad sikrer, at der er proportionalitet mellem formålet med at fratage den retlige handleevne og midlerne, der tages i brug. Den foreslåede ordning vil efter instituttets opfattelse udgøre et væsentligt fremskridt i forhold til beskyttelsen af personer med handicaps ret til selvbestemmelse.

Ændringen af værgemålsloven vil imidlertid kun være effektiv, hvis adgangen til delvis fratagelse af den retlige handleevne bliver anvendt i praksis i stedet for fuldstændig fratagelse. Det afgørende for vurderingen af lovens effekt bliver derfor også, hvordan ændringen af reglerne bliver administreret i praksis. Instituttet har derfor en række anbefalinger til, hvordan det kan sikres, at intentionen med udkastet også udmønter sig en ændret retspraksis.

Instituttet anbefalinger er følgende:

- At værgemålsloven § 8 ændres, så det fremgår, at proportionalitetsprincippet også finder anvendelse i forhold til iværksættelse af delvis fratagelse af den retlige handleevne.
- At Justitsministeriet udarbejder en vejledning til loven med eksempler på, hvornår delvis fratagelse af den retlige handleevne skal finde anvendelse,
- At Justitsministeriet præciserer i bemærkningerne til et kommende lovforslag, at Statsforvaltningen er forpligtet til at foretage en vurdering af om eksisterende fratagelser af den retlige handleevne, fortsat skal opretholdes eller om der alene skal ske delvis fratagelse.
- At Justitsministeriet i forbindelse med vedtagelsen af loven sikrer sig at værger og personer, der er frataget den fulde retlige handleevne modtager information om de ændrede regler.

UDKASTETS INDHOLD

Udkastet til lovforslag indeholder to elementer. Et forslag om ændring af den danske værgemålslov, så fratagelsen af den retlige handleevne fremover vil kunne ske delvist og et forslag om forvaltning af tortgodtgørelse tilkendt personer under værgemål. Instituttet finder begge forslag positive i forhold til beskyttelsen af personer under værgemåls rettigheder og vil i det følgende forholde sig til den del af udkastet, der vedrører spørgsmålet om fratagelse af retlig handleevne.

INSTITUTTETS BEMÆRKNINGER

PROPORTIONALITETSPRINCIPPET I VÆRGEMÅLSLOVEN BØR PRÆCISERES

Det følger af den gældende værgemålslov, at der ikke kan ske fratagelse af den retlige handleevne, hvis den pågældendes interesser kan varetages ved at iværksætte et mindre indgribende værgemål.

Det fremgår således af værgemålslovens § 8, at:

”Afgørelser efter § 5 [værgemål] eller § 7 [samværgemål] skal afpasses efter den pågældendes behov og må ikke være mere omfattende end nødvendigt. Der kan ikke ske fratagelse af handleevne efter § 6, hvis den pågældendes interesser i tilstrækkeligt omfang kan tilgodeses ved værgemål efter § 5”

Der lægges ikke med udkastet op til en ændring af dette lovbestemte proportionalitetsprincip. Det er instituttets opfattelse, at det vil være hensigtsmæssigt i forbindelse med indførelsen af en mulighed for at begrænse den retlige handleevne delvist at præcisere den lovbestemte proportionalbestemmelse i værgemålslovens § 8.

Det bør efter instituttets opfattelse fremgå udtrykkeligt af værgemålsloven, at omfanget af fratagelsen af den retlige handleevne ikke må være mere omfattende end nødvendigt, samt at der ikke kan iværksættes fuld fratagelse af den retlige handleevne i de situationer, hvor en delvis fratagelse er tilstrækkelig til at varetage den pågældendes interesser.

Præciseringen af værgemålslovens § 8 er nødvendig for at sikre, at proportionalitetsprincippet bliver respekteret ved beslutning om delvis fratagelse af den retlige handleevne, samt for at sikre at iværksættelse af fuldstændig fratagelse af den retlige handleevne kun sker, når det ikke er tilstrækkeligt at iværksætte en delvis fratagelse.

Instituttet anbefaler på den baggrund:

- At værgemålsloven § 8 ændres, så det fremgår, at proportionalitetsprincippet også finder anvendelse i forhold til iværksættelse af delvis fratagelse af den retlige handleevne.

VIGTIG AT LOVÆNDRINGEN OGSÅ FØRER TIL EN ÆNDRING I PRAKSIS

For at den foreslåede ændring af værgemålsloven skal få den tilsigtede effekt, er det af afgørende betydning, at den foreslåede adgang til delvis begrænsning af den retlige handleevne bliver anvendt ved indgåelse af værgemål, som tidligere ville have indebåret en fuldstændig fratagelse. Endvidere vil det have betydning, at der bliver taget stilling til om de personer, som er frataget den retlige handleevne i dag, er tilstrækkeligt beskyttet ved en delvis fratagelse og dermed skal overgå til den nye ordning.

Det er instituttets anbefaling, at Justitsministeriet udarbejder en vejledning til loven med angivelse af eksempler på, hvornår det er hensigten, at den nye mulighed for delvis fratagelse af den retlige handleevne skal finde anvendelse. En vejledning vil kunne bidrage til at sikre, at muligheden for at iværksætte delvis fratagelse af den retlige handleevne overvejes inden domstolene skrider til fuldstændig fratagelse, samt at det står klart for domstolene, hvilke retlige konsekvenser en fuldstændig fratagelse af den retlige handleevne har, herunder tab af stemmeret.

Værgemålsloven indeholder ikke en pligt til periodisk at revurdere, om iværksatte værgemål fortsat skal opretholdes. Det fremgår af værgemålslovens § 10, at værgemål skal ophæves, hvis betingelserne ikke længere er opfyldt. Endvidere er Statsforvaltningen blevet tillagt kompetence til af egen drift at ændre eller ophæve et værgemål, jf. værgemålslovens § 16, stk. 2.

For at sikre at så mange som muligt af de personer, som i dag er frataget hele deres retlige handleevne, kommer under den nye ordning, anbefaler Institutttet, at det præciseres i bemærkningerne til lovforslaget, at statsforvaltningen er forpligtet til at undersøge om personer, der er frataget den retlige handleevne forud for ikrafttrædelsen af den foreslåede ændring, er tilstrækkeligt beskyttet ved en delvis fratagelse. En sådan undersøgelse kunne for eksempel ske i forbindelse med Statsforvaltningens gennemgang af det årlige regnskab fra værgen, jf. værgemålslovens § 29, eller i forbindelse med godkendelse af værgens dispositioner, jf. værgemålslovens 30.

Endelig er det instituttets opfattelse, at Justitsministeriet i forbindelse med en vedtagelse af muligheden for at iværksætte delvis fratagelse af den retlige handleevne, bør sikre sig, at værger og personer under værgemål modtager oplysning om den nye mulighed for delvis fratagelse.

Samlet anbefaler instituttet med henblik at sikre en effektiv implementering af den foreslåede ændring af værgemålsloven, at

- Justitsministeriet udarbejder en vejledning til loven med eksempler på, hvornår delvis fratagelse af den retlige handleevne skal finde anvendelse,
- Justitsministeriet præciserer i bemærkningerne til et kommende lovforslag, at Statsforvaltningen er forpligtet til at foretage en vurdering af om eksisterende fratagelser af den retlige handleevne fortsat skal opretholdes eller om der alene skal ske delvis fratagelse.
- Justitsministeriet i forbindelse med vedtagelsen af loven sikrer sig, at værger og personer, der er frataget den fulde retlige handleevne, modtager information om de ændrede regler.

Der henvises til Justitsministeriets journalnummer 2018-7720-0018

Med venlig hilsen

Nikolaj Nielsen

TEAM LEADER AND SPECIAL ADVISER